ENGELLİ HAKLARINDA GÜNCEL DURUM 2021: TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER BAĞLAMINDA ERİŞİLEBİLİRLİK

3 Aralık Dünya Engelliler Günü Sempozyumu

SEMPOZYUM
BİLDİRİ ÖZET KİTABI

3 ARALIK 2021
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

SEMPOZYUM BİLDİRİ ÖZET KİTABI

Düzenleyen

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma (ENUYGAR) Merkezi

Tarih

3 Aralık 2021

Yer

İstanbul Üniversitesi Beyazıt Yerleşkesi Rektörlük Binası Doktora Salonu

Bilimsel Program çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

e-ISBN: 978-605-07-0810-3

İçindekiler

Sempozyum Daveti 4
Kurullar 5
Program 7
Özetler 11
Bildiri Özetleri 12
2. Oturum 12
3. Oturum 14
4. Oturum 18
5. Oturum 23

SEMPOZYUM DAVETİ

Değerli Katılımcı,

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma (ENUYGAR) Merkezi'nin öncülüğünde gerçekleştirilecek olan Dünya Engelliler Günü Sempozyumu 3 Aralık 2021 tarihlerinde düzenlenecektir.

"Engelli Haklarında Güncel Durum 2021; Temel Hak ve Hürriyetler Bağlamında Erişilebilirlik" başlıklı Sempozyuma bildiri ile ve dinleyici olarak katılım ücretsizdir.

Sempozyumun amacı; engellilikte erişilebilirlik konusunda çalışan farklı disiplinlerden bilim insanlarını bir araya getirerek bilgi birikimlerini ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlamaktır.

Açılış Töreni İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Doktora Salonunda yüz yüze yapılacak, sunumlar online olarak gerçekleştirilecektir.

Sempozyuma katılımınızla bizleri onurlandırmanızı diler, saygılar sunarız.

Düzenleme Kurulu

3 ARALIK DÜNYA ENGELLİLER GÜNÜ SEMPOZYUMU

ENGELLİ HAKLARINDA GÜNCEL DURUM 2021: TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER BAĞLAMINDA ERİŞİLEBİLİRLİK

Kurullar

Onursal Başkan

Prof. Dr. Mahmut AK
İstanbul Üniversitesi Rektörü

Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ayşe Resa AYDIN

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Levent ŞAHİN

Prof. Dr. Haluk ALKAN

Prof. Dr. Neşe KARS TAYANÇ

Doç. Dr. Zümrüt ECEVİT SATI

Prof. Dr. İshak KESKİN

Prof. Dr. Talat SAYGAÇ

Doç. Dr. Faruk Kerem GİRAY

Doç. Dr. Ebru DEMİRCİ

Doç. Dr. Nalan ÇAPAN

Dr. Öğretim Üyesi İlyas KAYA

Dr. Öğretim Üyesi Candan ZÜLFİKAR

Av. Hüseyin Varol

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Ebru DEMİRCİ

Prof. Dr. Faruk Kerem GİRAY

Prof. Dr. Neşe KARS TAYANÇ

Prof. Dr. A. Talât SAYGAÇ

Doç. Dr. Nalân ÇAPAN

Doç. Dr. Zümrüt ECEVİT SATI

Dr. Öğr. Üyesi İlyas KAYA

Dr. Öğr. Üyesi Candan ZÜLFİKAR

Sekreterya

Ilgın AYDINOĞLU

Hayri ÇAYIRLI

Narin İNCECİK

PROGRAM

3 ARALIK DÜNYA ENGELLİLER GÜNÜ SEMPOZYUMU

ENGELLİ HAKLARINDA GÜNCEL DURUM 2021:
TEMEL HAK VE HÜR-RİYETLER BAĞLAMINDA ERİŞİLEBİLİRLİK
-PROGRAM-

3 Aralık 2021, Cuma

AYRINTILI BİLİMSEL PROGRAM	
3 ARALIK 2021, CUMA	
İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Doktora Salonu (Mavi Salon)	
09:00-10:00	***AÇILIŞ KONUŞMALARI***
	Prof. Dr. Resa AYDIN *İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkez Müdürü*
	Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ *İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dekanı*
	Öğrenci Mesajları (15 dk)
	Prof. Dr. Mahmut AK *İstanbul Üniversitesi Rektörü*
10.00-10.30	***Ara***
	1. Oturum
10.30-11.30	**Engellilerin Bilgiye Erişim Hakkı Açısından Marakeş Anlaşması'nın Değerlendirilmesi**
	Moderatör: Prof. Dr. Faruk Kerem GİRAY *İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi*
	Konuşmacılar: Av. Bülent ÖNDER Av. Türkay ALICA
11.30-11.45	***Ara***
	2. Oturum
11.45-12.45	**Temel Hak ve Hürriyetler Bağlamında Erişilebilirlik**
	Moderatör: Doç. Dr. Zümrüt ECEVİT SATI[1] [1]*İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi ve ENUYGAR Müdür Yardımcısı*
	Engelliliğin İnsan Hakları Modeli Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Hizmetler Alanındaki Erişilebilirlik Çalışmalarının Değerlendirilmesi Dr. Öğr. Üyesi Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU[1] [1]*Yalova Üniversitesi, Engelli Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü*
	Türk Vergi Mevzuatında Engelli Mükelleflere Sağlanan Avantajlar Prof. Dr. Mehmet YÜCE[1], Araş. Gör. Muhammed ÇELİK[1], Prj. Asist. Nilay AKBULUT[1] [1]*Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

	Temel Hak ve Hürriyetlerin ve Toplumsal Kurumlara Erişilebilirliğin, Engelliliğin Genetik Görünümüne Etkilerinin S/Sağırlar Örneği Üzerinde İncelenmesi Prof. Dr. Yusuf K. KEMALOĞLU *Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı ve Odyoloji Anabilim Dalı*
12.45-13.30	***Ara***
	3. Oturum
13.30-14.45	**İş Yaşamında ve Sosyal Yaşamda Erişilebilirlik**
	Oturum Başkanları: **Prof. Dr. A. Talât SAYGAÇ** *İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi* **Doç. Dr. Ebru DEMİRCİ** *İstanbul Üniversitesi, Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi*
	Fiziksel Engelli Yetişkinlerin Geçmiş Mesleki Yönlendirme Deneyimleri Psk. Danışman Şeyma BÜYÜKURVAY[1], Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI[2] 1 *MEB, Psikolojik Danışman* 2 *Hacettepe Üniversitesi, PDR Anabilim Dalı*
	Kuşadası Belediyesi: "Ada'da Eşit ve Erişilebilir Bir Yaşam" Didem AKYÜZ SALDIRAN *Kuşadası Belediyesi*
	Erişilebilirlik ve Engelli Kadın Olmak Üzerine Emine YURTTAKAL *Hazine ve Maliye Bakanlığı*
	Engelli ve Araştırmacı: Beklenmedik Bir İlişki mi? Zeynep YILDIZ[1], Özge SUBAŞI[1] [1]*Koç Üniversitesi, Futurewell Araştırma Grubu*
	Fenomenolojik Araştırmada Suriyeli Mülteci Engelli Kadınlar: Erişilebilirliğin Bireysel Koşullar Üzerindeki Etkisi Dicle Dilan ÖZMEN *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*
	Erişim ve Hayvan Hakları Penceresinden Rehber Köpekler Av. Mustafa KESKİN
14.45-15.00	***Ara***
	4. Oturum
15.00-16.15	**Eğitimde Erişilebilirlik**
	Oturum Başkanları: **Prof. Dr. Neşe KARS TAYANÇ** *Fenerbahçe Üniversitesi, İletişim Fakültesi* **Dr. Öğr. Üyesi Candan ZÜLFİKAR** *İstanbul Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi*
	Bilgiye Engelsiz Erişim; İstanbul Üniversitesi "Engelsiz Kütüphane Sistemi" Örneği Doç. Dr. Pervin BEZİRCİ *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi*
	Kütüphane Olarak Kullanılan Tarihi Binalar için Erişilebilirlik Düzenlemeleri Doç. Dr. Gül YÜCEL *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi*

Eğitim Yönetiminde Özel Gereksinimli Bireylere Fırsat Eşitliği Sunulması
Arş. Gör. Elif ILIMAN PÜSKÜLLÜOĞLU
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Engelsiz Kampüs Birimi

Erişilebilirlik İçin Yalın Türkçe
Prof. Dr. Mine GÜVEN
Doğuş Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi / İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı

Ebeveynlerin Perspektifinden Engellilik Odağında Türkiye'de Kapsayıcı Eğitim
Dr. Ayşe BEYAZOVA[1], Melike ERGUN YILMAZ[1], Melisa SORAN[1]
[1]*İstanbul Bilgi Üniversitesi, SEÇBİR - Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*

Farklı Meslek Gruplarındaki Üniversite Öğrencilerinin Engelli Bireylere Bakış Açıları ve Farkındalıkları
Nazlı ŞAVLAK[1], Tilbe CEREN BOZKURT[1], Berk GENÇ[1], Reşat GÖL[1], Çağdaş IŞIKLAR[1], Demet TEKİN[1], Anıl TOSUN[1]
[1]*Fenerbahçe Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü*

16.15-16.30 ***Ara***

5. Oturum

16.30-17.15 **Sağlık Hizmetlerine Erişim ve Covid 19 Sürecinde Erişilebilirlik**

Oturum Başkanları:

Doç. Dr. Nalân ÇAPAN
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, FTR AD

Dr. Öğr. Üyesi İlyas KAYA
İstabul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı

Engelli Çocuklarda Oral Sağlık
Dr. Büşra KARADUMAN[1], Doç. Dr. Mine KORUYUCU[1]
[1]*İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Pedodonti Anabilim Dalı*

Hastanede Yatan Zihinsel Engelli Çocuklar: Annelerin Perspektifinden
Eyşan HANZADE UMAÇ
Koç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Maske, Mesafe ve Hijyenin Ötesi: Engelli Bireyler Açısından COVİD 19
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem SEMA SIRMA
Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

COVİD 19 Pandemisinde Yükseköğretim Pratiklerinin Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Değerlendirilmesi
Ayşegül R. AKSOY
Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ÖZETLER

ÖZETLER

Bildiri Özetleri

2. Oturum

[S 1] "Engelliliğin İnsan Hakları Modeli Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Hizmetler Alanındaki Erişilebilirlik Çalışmalarının Değerlendirilmesi"

Dr. Öğr. Üyesi Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU
Yalova Üniversitesi, Engelli Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Engelliliğin insan hakları modeli engelliliği toplumsal bir olgu olarak ele alan ve onun sosyal boyutunu gözler önüne seren sosyal modelin söylemlerini daha ileriye taşımakta ve onun eksik yönlerini tamamlamaya çalışmaktadır. Engelli bireylerle ilgili çalışmaları, engelli bireylerin sorunlarını ve bunların çözümlerini hak çerçevesinde değerlendiren engelliliğin insan hakları modeli engelli bireylere yönelik ayrımcılıkla mücadeleye hem teorik katkı sağlamakta hem de uygulamadaki çalışmaların önünü açmaktadır. Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (BM EHİS) yayınlanmasıyla engelliliğin insan hakları modelinin pratikteki çalışmalara nasıl arka plan oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca BM EHİS ile birlikte engelliğin insan hakları modeli sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan tüm ülkelerin engellilikle ilgili çalışmalarında temel odak haline gelmiştir. Taraf devletler BM EHİS'in yükümlülüklerini yerine getirirken aynı zamanda kendi ülkelerinde engelliliğin insan hakları modelini uygulamadaki çalışmalarına yansıtmaktadırlar. Bu nedenle bu model günümüzde engellilikle ilgili modellemeler içerisinde adından en çok söz ettiren modeldir. Engelliliğin insan hakları modeli ile engelli bireylerin toplumsal hayata katılmada karşılaştıkları bariyerlerin görünürlüğü artmakta ve erişilebilirlik çalışmaları daha da önemli hale gelmektedir. Engelli bireyler için erişilebilirlik tüm toplumsal alanlara katılmada anahtar bir kavramdır. Erişilemez bir toplumsal çevrede engelli bireylerin eğitime, istihdama, spor ve kültürel faaliyetlere katılımları ya bir başkasının desteğiyle çok zor gerçekleşmekte ya da hiç mümkün olmamaktadır.

Dezavantajlı gruplarla insan hakları odağında çalışmalar yapan sosyal hizmet alanı özelde de engellilikle ilgili çalışmalarında engelli bireylerin insan haklarını koruma, savunma ve bilinçlendirme hizmetlerini yürütmektedir. Türkiye'de engelli bireylerle sosyal hizmetin kamusal alanda temel uygulayıcısı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'dür. Engellilikle ilgili çalışmalarda koordinatör kurum olan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü erişilebilirlikle ilgili çalışmalarda da söz sahibidir ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına konu hakkında destek olmaktadır. Bu çalışmanın amacı engelliliğin insan hakları modeli ışığında Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün erişilebilirlikle ilgili çalışmalarını inceleyerek Türkiye'deki erişilebilirlikle ilgili çalışmaların genel bir resmini çizmektir. Bu amaca ulaşabilmek için 2011-2021 yıllarını kapsayan on yıllık süre içerisinde Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği erişilebilirlikle ilgili tüm çalışmalara doküman analizi yapılmıştır. Genel Müdürlüğün web sitesinden ulaşılan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda son on yılda Türkiye'de erişilebilirlikle ilgili çalışmaların ilerleme kaydettiği, ancak sadece toplumsal çevrenin erişilebilir olmasının engelli bireylerin erişilebilirlikle ilgili haklarından tam anlamıyla faydalanmaları için yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Erişilebilirliğin bir insan hakkı olarak toplumsal bilince yerleşmesi ve bu konuda farkındalığın artması engelli bireylerin bu haklarını en iyi şekilde kullanmaları için bir zorunluluktur. Bu nedenle toplumsal çevrede erişilebilirlikle ilgili düzenlemeler yapılırken, konu hakkında toplumsal farkındalığın da artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelliliğin insan hakları modeli, erişilebilirlik, BM EHİS

[S 2] **"Türk Vergi Mevzuatında Engelli Mükelleflere Sağlanan Avantajlar"**

Prof. Dr. Mehmet YÜCE[1], Araş. Gör. Muhammed ÇELİK[1], Prj. Asist. Nilay AKBULUT[1]
Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü

Türk vergi mevzuatında engellilere yönelik olarak sağlanmış olan imtiyazlar engelli bireylerin toplumsal hayat içerisinde fırsat eşitliği çerçevesinde toplumda ötekileştirilmeden entegre olmuş bireyin oluşturulmasını hedeflemektedir. Ortaya konulan bu ayrıcalıklar engelli bireyi toplum içerisinde ayrıcalıklı bir konuma koymaktan ziyade, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde tanımlandığı üzere sosyal devletin bir gereği olarak kanun önünde eşitlik ilkesinin Türk vergi mevzuatındaki bir görünümünden ibarettir. Engelli bireylere ve ailelerine yönelik Türk vergi sisteminde sağlanan ayrıcalıklara baktığımızda esasen Gelir Vergisi, Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi ve Gümrük Vergisi'nde çeşitli düzenlemeler görmek mümkündür.

Gelir Vergisi Kanunu'nun "Engellilik İndirimi" kenar başlığına sahip 31'inci maddesinde bahsedildiği üzere, engellilik dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir. Gelir Vergisi Kanunu'nda belirlenmiş olan engellilik indirimi müessesesinden gerçek ücretlilerin yanında serbest meslek kazancı elde edenler ve bakmakla yükümlü olduğu her bir engelli birey faydalanabilirken, ticari kazancından dolayı basit usulde vergilendirilenlerde ise sadece mükellefin kendisi faydalanabilmektedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar başlıklı 17'nci maddesinin Diğer İstisnalar başlıklı 4. Fıkrasına eklenen (s) bendi ile "Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamlar için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları" Katma Değer Vergisi'nden istisna edilmiştir.

Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda, engel durumuna göre tüm vücut fonksiyon kaybı oranı (engellilik derecesi) %90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin kendi adlarına kayıt ve tescili olan ve engellilik haline uygun özel tertibatlı taşıt veya özel tertibatlı hale getirilmiş taşıtlar için vergi istisnası getirilmiştir.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu "İstisnalar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre, "Engellilik oranı %90 ve daha fazla olan malulü ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtlar ile diğer malul ve engellilerin, bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtlar" motorlu taşıtlar vergisinden istisna edilmiştir.

Gümrük Vergisi Kanunu'nda engellilerin kullanımına yönelik bazı eşyalar vergiden istisna edilmiştir. Gümrük Vergisi Kanunu, "Diğer Eşya" başlıklı 167'nci maddesi, on ikinci fıkrasının (a) bendine göre "Malul ve engellilerin kullanımına mahsus eşya." Gümrük Vergisinden muaftır.

Bu çalışmada engelli bireylerin toplumda fırsat eşitliği çerçevesinde Anayasa'da da güvence altına alınmış olan İnsan Haklarına saygılı, kanun önünde eşitlik ilkesine bağlı sosyal bir devletin Türk vergi mevzuatı çerçevesinde aldığı önlemlere değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Türk Vergi Mevzuatı, Vergisel Avantajlar

[S 3] **"Temel Hak ve Hürriyetlerin ve Toplumsal Kurumlara Erişilebilirliğin, Engelliliğin Genetik Görünümüne Etkilerinin S/sağırlar Örneği Üzerinde İncelenmesi: Çağdaş Engellilik Kültürünün Hâkim Olduğu, Erken Tanı Müdahale ve Eğitim Olanaklarına Haiz Bir Toplumda Nasıl Bir Genetik Görünüm Bizi Bekliyor? Bu Görünümü Etkileyecek Faktörler Neler Olabilir?"**

Prof. Dr. Yusuf K. KEMALOĞLU
Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı

Yaklaşık 5000 yıllık yazılı tarihe göre, Anadolu pek çok uygarlığın var olduğu bir coğrafya olup, belgeler; Sağırların, Hititler'den bu yana (aksi tarihi dönemler söz konusu olmuş olsa da) genelde, en temel haklarını koruduklarını ve toplumsal hayatta işaret diliyle var olabildiklerini göstermektedir; 14. yüzyıldan bu yana da en temel hak ve hürriyetlerine, "acıma ve koruma" bakışıyla yaklaşan bir toplumda yaşamlarını sürdürmüşler ve 20. Yüzyılın başından bu yana okullar etrafında ve 1950'lerden bu yana da sivil toplum örgütleri (STÖ) çevresinde bir araya gelme şansı bulmuşlardır.

Bilindiği üzere; işitsel yetersizlik (İY), en sık karşılaşılan doğumsal yetersizlik olup ABD ve Batı Avrupa'da % 0,08-0,15 sıklıkta görülürken ülkemizde % 0,3 civarındadır. Uluslararası yazında; İY'in % %50'si genetik nedenli (genetik işitsel yetersizlik, GİY) olup Türkiye'de bu oranın daha yüksek olabileceğine dair veriler yayınlanmıştır. ABD verileri; 'GİY'lerin otozomal dominat (OD) ve otozomal resesif (OR) geçiş oranlarını, sırasıyla % 18-25 ve % 75-80 olarak bildirirken Türkiye'de bu oranlar, sırasıyla % 6,6-9,4 ve % 87,5-93,4 aralığındadır. Batı Avrupa ve AB'de GİY yapan en sık görülen OR geçişli değişim (mutasyon), GJNB2 geninde (DFNB1 tipi GİY) olup Türkiye'nin batısında da ağırlıkla bu tip GİY görülmektedir; ancak Türkiye'nin özellikle doğu ve kısmen de orta bölgelerinde diğer OR GİY'lerle yüksek oranda karşılaşıldığı saptanmıştır.

Bu çalışmada; Türkiye'deki GİK profilini ortaya koyan bu çalışmalar, hem Anadolu tarihinde s/Sağırların temel haklarını kullanma olanaklarını hem de Anadolu'nun akraba ve ilişkili evlilikleri etkileyen (yaşam tarzı, gelenek ve kurumlar) değişkenleri ortaya koyan bilgi ve belgeler ve bu konuda daha önce yazılan makaleler ile birlikte incelenmiştir.

Alanyazın bilgileri; yaşam hakkının elinden alınmamasının ve vatandaşlık hakları bağlamında evlenme, mal edinme, miras ve çalışma hakkının var olmasının engellik oranlarına (özellikle OR olanlara) olan arttırıcı etkisini; kapalı yaşam ve akraba evliliğinin istisnai OR mutasyonlar üzerine olan kümeleştirici etkisini; açık yaşam, kaynaştırma ve ilişkili evliliklerin genelde GİY oranlarını ve ayrıca istisnai OR geçişlerini azaltırken sık görülen OR geçişli mutasyonları hâkim hale getirdiğini; özel okul ve sivil toplum örgütleri (STÖ')nin ilişkili evliliklere olan arttırıcı etkisini, günümüzün erken tanı, (re)habilitasyon, tedavi ve eğitim olanaklarının ise, özel okul ve STÖ faaliyetleri üzerine olan azaltıcı etkisini ortaya koymaktadır.

Bu sunumda son olarak, elde olan bilgiler ışığında, "çağdaş engellilik anlayışının hâkim olduğu bir Türkiye'de; açık veya kapalı toplumsal yaşam biçiminin, evlilik tercihlerinin ve elbette ki günümüzün erken tanı, (re)habilitasyon, tedavi ve eğitim olanaklarının, genetik görünüme olası etkilerinin neler olabileceği" ele alınacak olup yine s/Sağırlar örneği üzerinde değerlendirilecektir. Bu bağlamda özellikle açık toplum ve kaynaştırmanın önemi vurgulanmaya çalışılacaktır.

Anahtar sözcükler: İşitme kaybı, Sağır, genetik, engellilik tarihi, sağırlar tarihi, erişilebilirlik, hak ve hürriyetler

3. Oturum

[S 4] **"Fiziksel Engelli Yetişkinlerin Geçmiş Mesleki Yönlendirme Deneyimleri"**

Psk. Danışman Şeyma BÜYÜKURVAY[1], Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI[2]
[1]MEB, Psikolojik Danışman
[2]Hacettepe Üniversitesi, PDR Anabilim Dalı

Bu araştırmanın amacı, fiziksel engeli olan yetişkin bireylerin geçmiş mesleki yönlendirme deneyimlerini ele almaktır. Bu amaçla yaşları 19 ile 48 arasında değişen 78 engelliye ulaşılmıştır. Çevrimiçi anket yoluyla, çalışma durumları, engel durumları ve mesleki yönlendirme süreçlerinde kendilerini engelleyen ya da destekleyen kişiler olup olmadığı sorulmuştur. Ayrıca, mezun oldukları okullarda psikolojik danışman bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa psikolojik danışmandan kariyer danışmanlığıyla ilgili bir hizmet alıp almadıkları ve bu hizmetten yararlanıp yararlanmadıkları sorulmuştur. Katılımcılardan gelen yanıtlar betimleyici istatistikle ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bulgulardan anlaşılan, bazı katılımcıların mesleki seçim süreçlerinde çeşitli engellemelerle karşılaştıkları, bazı katılımcıların desteklendiği, bazı katılımcılarınsa ne destek ne de engel gördükleri şeklindedir. Engellilerin kariyer süreçlerinde yaşadıkları engeller "yakın çevrelerindeki insanlarla (aile, arkadaş, öğretmen, psikolojik danışman vb) ilgili, sistemsel ya da kişisel engeller" şeklindedir. Okul psikolojik danışmanından kültüre duyarlı bir kariyer danışması hizmeti alabilenler olduğu gibi sağlamcı

tutumlarla karşılaşanlar da olmuştur. Katılımcılara meslek seçim sürecinde sağlamcı tutumlar sergileyen kişiler arasında diğer engelli bireyler de yer almaktadır. Engelliler, mesleklerin engellilere uygun ya da uygun değil şeklinde sınıflanması konusunda ise farklı görüşlere sahiptirler. Çeşitli mesleklerin erişilebilirliğin sağlanması yoluyla tüm bireyler tarafından icra edilebileceği görüşü dile getirilen önemli konular arasındadır.

Anahtar kelimeler: Engellilik, kariyer danışması, hak temelli kariyer danışması, mesleki yönlendirme, sağlamcılık

[S 5] "Kuşadası Belediyesi: "Ada'da Eşit ve Erişilebilir Bir Yaşam""

Didem AKYÜZ SALDIRAN
Kuşadası Belediyesi

Kuşadası Belediyesi olarak engellik alanında hedeflenen çalışmaların amacı; anayasal idari yaptırım ve zorunluktan ziyade, kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetlerini kullanabilmesi için, gerekli düzenlemeleri sağlama bakış açısına dayanmaktadır.

Anayasanın 12. Maddesinde açıkça belirtilmiştir ki; "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir". Kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetlerin yanı sıra 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ışığında, 2019 yılından engellilik alanındaki eksiklerin tespiti için saha analizi yöntemi ile çalışmalara başlanmıştır.

Kuşadası Belediyesi, engelli bireylerin; sosyal ve mimari açıdan sağlamcı düşünce yapısından uzak, erişilebilir bir kentte, sahip oldukları eşit haklar ile yaşayabilmesini hedeflemektedir. Bu hedeflerin gerçekleşmesi için ilk olarak, 2019 yılında Kent Meclisi çatısı altında engelli derneklerin ve aktivistlerin aktif olduğu Engelli Meclisi'nin kurulmasına katkı sağlamıştır. Devam eden süreçte Kent Konseyi Engelliler Meclisi ile koordineli çalışan Kuşadası Belediyesi, tespit edilen eksiklerin giderilmesi için çalışmalarını hızlandırmıştır.

Engelli araçların alımı, plajlarda engelli bireylerin erişilebilirliği için mimari düzenlemeler, engelli çocukların sosyal hayata katılımı için spor ve sanat eğitimlerinin verilmesi, belediye personeline engelli bireyler ile doğru iletişim teknikleri eğitimleri, engelli çalışan personel için memnuniyet anketi ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Pandemi sürecinde; Kuşadası Otizm Derneği ile birlikte yürütülen, Avrupa Birliği Sivil Düşün Bizi Bağlayan Şeyler Özel Destek Programı kapsamında "Kuşadası ve Çevresindeki Otizmli Bireylerin Covid-19 Sürecinde Yaşadığı Eğitim Kaybının Ebeveynlere Yönelik Uzaktan Eğitimlerle Giderilmesi" proje yazımı ve uygulanması, Kuşadası Belediyesi tarafından desteklenmiş ve online olarak hizmete açılmıştır. Ayrıca Kuşadası Otizm Derneği ile Kuşadası Belediyesi "Otizm Dostu Belediye" protokolünü imzalamıştır.

Yapılan çalışmalarda görülmektedir ki; temel hak ve hürriyetler bağlanımda erişilebilirlik üzerine yapılan her düzenleme yeni bir ihtiyacı doğurmaktadır. Kuşadası belediyesi olarak çalışmalarımızı ve hedeflerimizi bu doğrultuda planlamaya ve hayata geçirmeye devam etmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilirlik, engellilik, temel haklar, yerel yönetimler

[S 6] "Erişilebilirlik ve Engelli Kadın Olmak Üzerine"

Emine YURTTAKAL
Hazine ve Maliye Bakanlığı

İmgeler ve fikirlerle belirginleşen kadının toplumsal konumu, kadının yaşamında cam tavanlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Cam tavan kavramını kısaca; kadının ve dezavantajlı kesimin iş dünyasında ilerlemesi noktasında önünde beliren görünmez engeller olarak tanımlamak mümkündür. İnsanlığın genel temeli kendi varlığını anlamlandırma çabası üzerinde yükselmektedir. Kadınlık başlı başına bir güç imgesi olarak somutluk kazanmaktadır. Kadın için tek bir tasarım, tek bir konum, kadının kadın olma yetisini doyurmayacaktır. Çünkü kadınlık çok boyutlu bir eylem olarak belirmektedir. Kadının bakış açısından ziyade kadına bakış açısının eleştiri konusu olması algısının eksikliği, kadının

varoluşçuluk yolundaki en büyük engellerden biri olarak belirmektedir. Buna bir de kadının engelli olması durumu ve engelli kadına bakış açısıyla birlikte erişilebilirlik konusu eklendiğinde sorun daha da büyük bir hal almaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde engelli kadının yaşam mücadelesi, irdelenmesi gereken esas meselelerden biri olarak belirmektedir. Kadınlık, annelik ve engelli anne olma durumunun her birinin kendi içerisinde tartışılması gerekmektedir. Anne olmak, kadın bedeninin gerçekleştirebileceği bir eylemdir ve bu eylemi en üstün doğal hak ile gerçekleştirmektedir. Her kadın gibi engelli kadınlar da anne olmanın aşkın durumunu özümsemiş, bu nedenle kadınlık olgusunun her türlü meşakkatine katlanma gücü bulmuşlardır. Bununla birlikte tüm gücüne rağmen önünde beliren cam tavanlar ve erişilebilirlik sorunu gün geçtikçe yaşam mücadelesini daha da güç bir hale getirmektedir. Bu anlamda engelli kadına bakış açısının değiştirilmesi adına sarf edilecek her çaba, kendi alanında ve içerisinde ayrı bir değere sahip olacaktır. Bu çalışmada, engelli politikaları açısından sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik tartışmaları yapılırken engelli kadının kadınlık kurumundan soyutlanmadan ele alınması gerekliliği üzerinde durulacak, engelli kadınlara yönelik yapılacak hizmet ve politikaların ne gibi artı sonuçlar doğurabileceğinin tartışması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Engelli, Engelli Kadın, Engelli Anne, Türkiye

[S 7] "Engelli ve Araştırmacı: Beklenmedik bir İlişki mi?"

Zeynep YILDIZ[1], Özge SUBAŞI[1]
[1]Koç Üniversitesi, Futurewell Araştırma Grubu

Bu bildiri, akademik araştırma ortam ve mekanlarının farklı zihinsel ve fiziksel kapasitelere sahip araştırmacılar için fiziksel ve sosyal olarak ne kadar ve nasıl erişilebilir olduğuna dair bir konuşma başlatmayı hedeflemektedir. Makalede, oto-etnografi metodu kullanılarak, bir araştırmacının araştırma ortamlarındaki deneyimlerinde nasıl fiziksel ve sosyal ayrımcılığa maruz kalabileceğini sunuyoruz. Araştırmacı, oto-etnografi yoluyla 2 yıl süresinceki deneyimlerini not etmiş ve daha sonra iki araştırmacı bu veriyi tematik analiz (Braun and Clarke, 2013) yöntemini kullanarak analiz etmişlerdir. Bulgular, araştırmacının üniversite ve laboratuvar ortamında gerçekleşen araştırma ve asistanlık görevlerini gerçekleştirme süreçleri, sosyal aktiviteler, saha araştırmaları ve akademik konferanslara katılım süreçlerindeki deneyimleri içermektedir. Sunulan bulgular ışığında makale, tatmin edici bir engelli-araştırmacı deneyimi nasıl yaratılabilir ve sürdürülebilir, araştırma ortamları bu deneyimi oluşturmak için fiziksel ve sosyal altyapısını nasıl daha kapsayıcı bir biçimde dönüştürebilir, araştırmacılar bu dönüşüme katkı sağlamak için aktivizm faaliyetleri içinde olmalı mıdır, tüm bunlar araştırmacınının araştırmacı ve engelli birey kimliğini nasıl şekillendirmektedir gibi önemli sorulara cevaplar aramaktadır.

[S 8] "Fenomenolojik Araştırmada Suriye'li Mülteci Kadınlar: Erişilebilirliğin Bireysel Koşullar Üzerine Etkisi"

Dicle Dilan ÖZMEN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Doktora öğrencisi

Araştırma, 2011 yılı ve sonrasında ülkelerinde giderek artan şiddet sonucu Suriye'den Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmış; engelli mülteci kadınların İzmir ve Diyarbakır'da kurmaya çalıştıkları yeni hayata dair yaşamsal pratiklerine odaklanmakta ve engelli mültecilerin yaşadıkları zaman ve mekânda karşılaştıkları ayrımcı pratikleri, güçlükleri ve ihtiyaçlarını erişilebilirlik bağlamında incelemeyi hedeflemektedir. Bireysel koşullar çalışmanın eksenini oluştururken, gelinen ülkedeki hukuki süreç ve statünün insanların hayatlarını doğrudan etkilemesi nedeniyle, ulusal ve uluslararası politikalar ile birlikte Türkiye'deki Suriyeli engelli kadınların erişilebilirlik deneyimi çok taraflı olarak ele alınmıştır.

Mültecilerde engellilik halinin sağlık, barınma, bakım, istihdam, eğitim gibi acil ve daimi ihtiyaçlarının hukuki statünün sınırlarında kalması, yoğun hak ihlallerine neden olmaktadır. Mültecilik deneyimi

yaşamsal pratiklerin alt üst olduğu bir süreç iken, engellilik hali ile birlikte yaşamsal tehdide dönüşmektedir. Bu betimleyici fenomenolojik çalışma, Türkiye'de yaşayan Suriyeli engelli mülteci kadınların erişilebilirlik deneyimlerini ve özellikle hizmetlere erişimde yaşadıkları zorlukları keşfetmektedir. Susan Wendell'in (2010) feminist sakatlık teorisi, engelli mülteci kadınların deneyimlerini anlamak için bir araç olarak kullanılmıştır. Erişilebilirliğin mülteci kadınların deneyimleriyle ele alındığı bu çalışmada;

- Erişilebilirliğin, engelli mülteci kadınların yaşam deneyimlerini nasıl etkilediği,
- Geçici koruma ile sunulan hak ve statünün engelli mülteci kadınların hayat inşa etme sürecindeki etkisi,
- Hukuki bir statünün altında ve engellilik halinde mülteci kadınların hayatının nasıl şekillendiğini, sosyal yaşamlarının nasıl etkilediklerini, karşılaşılan ayrımcı pratikleri ve ne tür bir gelecek tahayyülünü mümkün kıldığı incelenmiştir.

Uluslararası mevcut literatür kadınların ve çocukların engellilik ya da göç deneyimlerini erkeklere oranla daha şiddetli yaşamakta olduğunu göstermektedir. Savaş, çatışma, işkence, hastalıkların düzenli takibinin yapılamaması, sağlık hizmetlerine erişimdeki sıkıntılar nedeniyle mülteci gruplar arasında engelli kişi sayısının yüksek oluşu, özellikle engellilere yönelik politikaların oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Araştırma verileri, Türkiye'de mülteci engellilere yönelik bir devlet politikasının bulunmadığını, mülteci engelliler için erişilebilirliğin yaşamsal önemine rağmen göz ardı edildiğini, sivil toplumun aktif olarak bu alanda yer almadığını göstermektedir. Araştırma sonuçları, mülteci engellilerin ve yakınlarının yalnız bırakıldığını gösterirken aynı zamanda özellikle engelli kadınların yoksulluk, sosyal izolasyon, depresyon, aile içi istismarla yaygın olarak karşılaştığını ve eğitimden, istihdamdan, kamu hizmetlerine erişimden, medeni haklardan yoksun kaldıklarını göstermektedir. Engelli mülteci kadınlar için erişilebilirliğin sağlanmadığı bir toplumsal yapıda temel hak ve özgürlüklerden bahsedilemeyecek nitelikte olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Kadınlar, Fenomenoloji, Engellilik, Erişilebilirlik

[S 9] **"Erişim ve Hayvan Hakları Penceresinden Rehber Köpekler"**

Av. Mustafa KESKİN

Servis köpeği, yardımcı köpek, asistan köpek gibi çok sayıda adlandırılması olan Rehber köpekler, engellilerin engelliliklerinin olumsuz etkilerini hafifletmelerini sağlamada çok önemli bir rol oynamaktadır. Rehber köpekler, güvenli ve bağımsız bir şekilde hareket edebilmeleri için görme engellilere yardımcı olur ve işitme sorunu olan kişileri yangın alarmı, telefon ve benzeri gürültülere karşı uyarır. Rehber köpekler, çeşitli engelleri olan insanlara nöbetlerden kaçınmaları, bilişsel hastalıkları yönetmeleri ve diğer önemli hizmetleri yerine getirmeleri için yardımcı olur. İnsan haklarını kullanabilmeleri için genellikle hizmet köpeklerine ihtiyaç duyan engelli kişiler, hem hukuk düzenlerinde erişilebilirliğe ilişkin pozitif düzenlemelerin olmamasından hem de toplumsal gelişmişlik düzeyinden kaynaklanan erişilebilirlik sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar.

İşbu bildirimizde, rehber köpeğin tanımına ve tarihçesine kısaca değindikten sonra, ilk olarak, erişilebilirlik hakkını inceleyeceğiz. Rehber köpekle erişim hakkı özelinde, uluslararası düzenlemeleri ve ülkemizde yok denilebilecek düzenlemeleri değerlendireceğiz. İkinci olarak, rehber köpekle erişim ilişkisinin bir diğer tarafı olan köpeğin, hakları bakımından konu üzerinde duracağız. Hayvan hakları teorilerinden özellikle faydacılık teorisi üzerinde durup, eksiklikleri tespit edip, olması gerekeni vurgulayacağız.

Son olarak, tespit edilen pozitif düzenleme eksikliğinin ivedilikle giderilmesi için uluslararası düzenlemeler ışığında ve korunması gereken haklar doğrultusunda düzenleme önerilerinde bulunacağız. Tekrar belirtmek gerekirse, rehber köpeklere ilişkin düzenlemenin yasalaşması, rehber köpeklerin ve engellilerin hakları, toplum ve rehber köpekli engelli arasındaki ilişki açısından elzemdir.

Anahtar Kelimeler: Rehber Köpek, Engelli, Hayvan Hakları, Erişim Hakkı

4. Oturum

[S 10] "Bilgiye Engelsiz Erişim; İstanbul Üniversitesi "Engelsiz Kütüphane Sistemi" Örneği"

Doç. Dr. Pervin BEZİRCİ
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte, tüm eğitim kurumları gibi akademik kütüphaneler de köklü bir değişim yaşamaktadır. Araştırmacıların sürekli değişen ihtiyaçlarını karşılamak için akademik kütüphaneler yeni roller üstlenmek durumunda kalmışlardır. Bilgi kaynaklarını bünyesinde barındıran kültürel bellek kurumları olan kütüphanelerin, bilgi kaynaklarını araştırmacı ihtiyaç ve beklentilerine uygun şekilde sunabilmesi için teknolojik gelişmelere uyum içinde altyapı olanaklarını geliştirerek hizmet verme zorunluluğu oluşmaktadır. Bu da, iletişim teknolojileriyle, mevcut basılı kaynakların okunabilir biçimlere ve /veya ortamlara transfer ihtiyacına yol açmıştır. Teknolojik gelişmeler sayesinde yeni nesil kütüphaneler, fiziksel sınırlarının dışına çıkarak değişik formatlarda, zengin koleksiyonları, bütünleşik bir ortamdan etkin ve hızlı bir biçimde, zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın araştırmacılara ulaştırma eğilimindedir.

Engelli bireyler de bilgiye erişimi sağlayan teknolojilerden yararlanarak bilgi ihtiyacını tam olarak karşılayabilmesi gereken özel bir kullanıcı kategorisidir. Bilimsel bilgi üretme sürecinin olduğu kadar bilgiye erişimin de ana bileşenlerinden biri olan kütüphaneler engelli bireylerin aradıkları farklı formatlarda bilgiye engelsiz olarak ulaşabilmelerinde hayati öneme sahiptirler.

Tam da bu sebeplerle; İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde hizmet veren Engelsiz Bilgi Merkezi'nde (EBM), kullanıcıya e-posta veya yüz yüze verilen erişilebilir bilgi hizmetinin online olarak da mümkün hale gelebilmesi, engelli araştırmacıların istedikleri eserlere zaman ve mekan sınırlaması olmadan internetten ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla, Engelsiz Kütüphane Sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem yoluyla, üye olan tüm engellilerin, istedikleri yayınlara erişilebilmesi ve dilediği şekilde (online dinleme-okuma veya indirme) kullanabilmesi hedeflenmiştir. Engellilerin hiç kimseye ihtiyaç duymadan istedikleri yayınlara doğrudan ulaşmasını sağlayan sistemde erişilebilir yayınların sayıları artarak devam etmekte, Engelsiz Kütüphane Sistemi arşivi gün geçtikçe genişlemektedir.

Bu çerçevede çalışmada, akademik kütüphanelerde dijital dönüşüm, bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle paralel olarak artış gösteren dijitalleştirme projelerinin engelli kullanıcılar, araştırmacılar açısından önemi anlatılarak, teknoloji ile uyumlu engelsiz bilgiye erişim hizmetine örnek bir uygulama olarak "İstanbul Üniversitesi Engelsiz Kütüphane Sistemi" süreçleri hakkında bilgi verilecektir. Sürdürülen hizmetlerin kullanıcı memnuniyetini ölçmek, geri dönüşler sonucunda varsa sistemdeki eksiklikleri tamamlamak, hizmetleri kullanıcı odaklı geliştirmek amacıyla bir anket düzenlenecek ve çalışma kapsamında anket sonuçları değerlendirilecektir. Ayrıca, Google Analytics üzerinden, sistemin çeşitli açılardan (kullanıcı profilleri, sayıları, yaş aralığı, cihaz türleri vd.) veriler incelenerek, sistemin erişime açıldığında itibaren ilgi, kullanım ve fayda düzeyi incelenecektir.

Nihayetinde, bilgiyi dijital ortamda engelli araştırmacılar ile buluşturan "İstanbul Üniversitesi Engelsiz Kütüphane Sistemi"nin araştırmacı profilleri ve sayısal verilerinin analiz edilmesi yoluyla, bu sistem örneğinde üniversite kütüphanelerinin dijitalleştirme ve engelsiz bilgiye erişim hizmetleriyle bilimsel çalışmalara ve eğitime sağladığı katkılar ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Engelsiz Kütüphane, Üniversite Kütüphaneleri, Dijitalleştirme, İstanbul Üniversitesi Engelsiz Bilgi Merkezi

[S 11] "Kütüphane Olarak Kullanılan Tarihi Binalar İçin Erişilebilirlik Düzenlemeleri"

Doç. Dr. Gül YÜCEL
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Çalışmada günümüzde kütüphane işlevi ile kullanılmakta olan tarihi binalarda erişilebilirlik koşulları değerlendirilmiştir. Tarihi binalar dönemine özgü mimarisi, işlevi ile bağlantılı mekânsal özellikleri ve yapı teknolojisi ile geçmişle bağı güçlendiren önemli kültür varlıklarıdır. Tarihi binada yeni işleve bağlı olarak yapılan müdahalelerde özgün yapının korunması önceliklidir. Koruma koşulları, mekânsal özellikler ve müdahale sınırlılığı, tarihi binalarda erişilebilirlik kapsamında da yapıya özel çözümler gerektirebilmektedir. Erişilebilirlik uygulamaları temel olarak binaya yaklaşım, girişler, bina içi yatay ve düşey sirkülasyon ve servis alanlarının kullanımına yönelik fiziksel düzenlemeleri içermektedir. Kütüphane gibi kamuya açık kullanımlı yapılarda erişilebilirliğin sağlanması kapsayıcılık açısından önemlidir. Çalışma kapsamında İstanbul'da tarihi binalarda işlevini sürdüren kütüphanelerin erişilebilirlikleri ele alınmıştır. İstanbul'da yazma eserler, müze kütüphanesi, halk kütüphanesi, çocuk kütüphanesi ve özel kütüphane olarak farklı türde kütüphane tarihi binalarda işlevini sürdürmektedir. Kütüphane olarak tasarlanmış örneklerin yanında külliyenin bir parçası binalarda hizmet veren kütüphaneler de bulunmaktadır. İncelenen örneklerin erişilebilirlik açısından değerlendirilmesinde literatür ve yerinde inceleme ile elde edilen veriler dikkate alınmıştır. Erişilebilirlik değerlendirmede, binaya yaklaşım ve bina girişine erişim dikkate alınmıştır. Tarihi yapının özgün işlevinin getirdiği mekânsal kurgu, kütüphane için gerekli düzenlemelerde ve erişilebilirliğin sağlanmasında kısıtlı koşullar getirebilmektedir. Tarihi binaların bulunduğu konumdaki çevre kotları zaman içinde değişebilmekte ve bina girişleri de etkilenebilmektedir. Tarihi binaların kütüphane olarak kullanımında kütüphane türleri içinde mekânsal olarak asgari düzeyde kısıtlılık oluşturacak türlerin seçimi, tarihi yapı ve işlev ile birlikte erişilebilirlik çözümünde daha az kısıtlayıcı olabilecektir. Kütüphane kullanımı kapsamında tarihi binaların getirdiği özel mekânsal koşullar kütüphane özelinde çözümler gerektirmektedir. Erişilebilirlik kapsamında yapılacak uygulamalarda tarihi binalar için rehber hazırlanması ve bu yönde uygun kullanım ve müdahale sağlanabilir.

Anahtar kelimeler: Tarihi bina, kütüphane, erişilebilirlik

[S 12] "Eğitim Yönetiminde Özel Gereksinimli Bireylere Fırsat Eşitliği Sunulması"

Arş. Gör. Elif ILIMAN PÜSKÜLLÜOĞLU
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Engelsiz Kampüs Birimi

Eğitim yönetiminde örgün ve yaygın birçok farklı türdeki eğitim kurumunun örgütlenmesi, planlanması ve eşgüdümlenmesi sağlanmaktadır. Eğitim örgütlerinin temel girdisi ve çıktısı insan ögesidir. Eğitim örgütleri bulundukları çevreden almış oldukları bireyleri eğitim sürecinde yetiştirerek yine çevreye vermektedir. Yani, eğitim sistemi içerisinde bireylere sunulan olanaklar hem onları geliştirmekte hem de dolaylı olarak çevreyi geliştirmeye aracılık etmektedir. Bu nedenle mahallede yer alan okullardan, ilçe ya da il bünyesinde yer alan kurumlara, yükseköğretim kurumlarına kadar tüm eğitim örgütlerinde özel gereksinimi olan bireylerde dâhil herkese fırsat eşitliğinin sunulması bireysel ve toplumsal gelişim için önem arz etmektedir.

Eğitimde herkese fırsat eşitliğinin sunulması önemli bir gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak bunun öncesinde, daha temel düzeyde eğitim Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. Maddesinde yer aldığı gibi temel bir haktır. Bu maddeye göre herkesin eğitimden ve öğrenimden yararlanma hakkı bulunmaktadır ve bu hak kanunlarla düzenlenmektedir. Bu maddenin ilerleyen bentlerinde özel eğitim gereksinimi olan bireylerin topluma kazandırılması için gereken tedbirlerin alınmasının da devlet sorumluluğunda olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin haklarını düzenleyen yasal dokümanlardan biri de Türkiye Cumhuriyeti'nin 2007 yılında taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'dir. Bu sözleşmenin 24. Maddesi Eğitim ile ilgilidir. Bu madde özel gereksinimli bireylerin fırsat eşitliği temelinde eğitim sisteminin tüm

kademelerinde yer alabilmeleri ve yaşam boyu öğrenen olabilmeleri için gereken olanakların sunulmasını temin etmektedir. Yani, eğitim tüm bireylerin temel hakkı olduğu gibi, özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğinin sağlanması konusunda atılacak adımlar yasalarla ve taraf olunan anlaşmalarla güvence altına alınmıştır.

Eğitimde fırsat eşitliğinin tüm bireyler için sağlanması konusunda elbette birçok tarafın/kimsenin sorumluluk alması gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bireylerin farklı türlerdeki özel eğitim gereksinimlerini karşılayacak eğitim ve öğretim olanakları sunmaktadır. Bununla birlikte Yüksek Öğretim Kurumu bünyesinde yer alan Engelli Öğrenci Komisyonu, Yüksek Öğretim Kurumlarıyla iş birliği içerisinde üniversitelerde Engelli Öğrenci Hakları birimleri oluşmasına aracılık ederek farklı türlerde özel eğitim gereksinimi olan bireylerin öğrenim hayatlarında ortaya çıkan sorunların giderilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Örgün ve yaygın birçok farklı türdeki eğitim kurumunda gerçekleşen bu etkinliklerin düzenlenmesinde eğitim yönetimi/yöneticileri de kritik bir rol üstlenmiş görünmektedir. Bu çalışmada eğitim yönetiminde özel gereksinimli bireylere fırsat eşitliği sunulması konusunda atılması gereken adımlar alanyazındaki dokümanlar ve yasal metinler kapsamında tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Fırsat eşitliği, eğitim, eğitim hakkı, eğitim yönetimi, özel gereksinimli bireyler

[S 13] "Erişilebilirlik İçin Yalın Türkçe"

Prof. Dr. Mine GÜVEN
Doğuş Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi / İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü

Dünyada iletişim erişilebilirliğine yönelik çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. ABD'de federal bilgilendirici metinler "yalın" bir dille üretilmek durumundadır (Yalın Yazma Yasası 2010). İsveç'te çeşitli metinlerin (örn. gazete, dergi) kolay İsveççe sürümleri hazırlanmaktadır (İsveç Erişilebilir Medya Ajansı www.mtm.se). Çeşitli nedenlerden (örn. disleksi, afazi, işitme engeli) kaynaklanan okuma güçlüğünün aşılması için bilgi teknolojileri geliştirilmektedir (Gala & Wilkens, 2020). Türkiye'deyse Erişilebilirlik Kılavuzu'ndaki yönlendirmeler dışında (örn. "İşaretler, herkes için okunabilir ve kolay anlaşılabilir özelliğe sahip olmalıdır" (EYHGM, 2020, s. 129) dilsel erişilebilirliğe yönelik herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Bu çalışmanın amacı, eğitim ve kitle iletişim ortamlarından rastgele seçilmiş yazılı ve sözlü metinleri okunabilirlik açısından karşılaştırarak daha kolay okunur/anlaşılır Türkçe metinlerin temel özelliklerini saptamaya çalışmaktır. Toplam 20.254 sözcük/138.870 karakter/1.683 birimden oluşan veri tabanındaki metinler, sunulma ortamı (örn. internet, televizyon) ve kipine (sözlü/yazılı) dayalı olarak dört kümede toplanmıştır: (i) MEB (8.-12. sınıf) Türk Dili ve Edebiyatı kitapları (6.248 sözcük/446 birim); (ii) TRTHaber'den 45 adet çevrimiçi haber (10.355 sözcük/793 birim); (iii) TRT EBA TV dersleri (7.-12. sınıf) (1.928 sözcük/228 birim/1.153 saniye) ve (iv) TV tartışma programları (4 kadın/4 erkek konuk) (1.723 sözcük/216 birim/857 saniye).

Flesch Okunabilirlik Sayısı'ndan Türkçeye uyarlanmış olan (1), hece sayısı yerine karakter sayısı temel alınarak yeniden uyarlanmıştır (2).

(1) 198,825 - 40,175 (hece sayısı/sözcük sayısı) - 2,610 (sözcük sayısı/tümce sayısı) (Ateşman, 1997, s. 73-74)

(2) 198,825 - 16,07 (karakter sayısı/sözcük sayısı) - 2,610 (sözcük sayısı/tümce sayısı).

Okunabilirlik düzeyleri bakımından, MEB TDE kitapları (51,17/100) ve çevrimiçi haberler (53,02/100) orta güçlükte; EBA dersleri (72,04/100) ve tartışma programlarıysa (74,25/100) kolay metinlerdir. Veri tabanının tamamındaysa okunabilirlik düzeyi orta güçlükte (57,23/100); ortalama tümce uzunluğu 12,03 sözcük; ortalama sözcük uzunluğu 6,86 karakter olarak hesaplanmıştır.

Nitel metin çözümlemesinin bulguları, daha erişilebilir Türkçe metinler için şu noktaları işaret etmektedir: (i) Sözcük düzeyi: daha sık kullanılan, kısa ve somut sözcükler ve daha az terim kullanmak; (ii) Tümce düzeyi: daha az yantümce ve edilgen yapı içeren, kısa tümceler üretmek, dolaylı aktarımı azaltmak, yüklemi özneden uzaklaştırmamak; (iii) Metin/söylem düzeyi: bilginin doğru paketlenip sıralandığı, bağdaşıklığı yüksek, konuşma dilini yansıtan metinler üretmek, görsel ve işitsel içeriği bir arada sunarak artıklığı arttırmak, vb.

Yakın gelecekte, karmaşık metinlerin otomatik metin sadeleştirme yoluyla farklı hedef kitlelere göre uyarlanması olanaklı hale gelebilir. Ancak, sonradan yeniden düzenleme gerektirmeyecek biçimde, kolay okunur ve anlaşılır metin üretimi, herkes için daha fazla dilsel erişilebilirlik sağlayacaktır. Bu nedenle, kamusal alanda yer alan yazılı ve sözlü bilgilendirici metinlerin, evrensel tasarım çerçevesinde, "Yalın Türkçe" ile üretilmesi önerilir.

Kaynaklar

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (EYHGM). 2020. Erişilebilirlik Kılavuzu. Ankara: Uzman Matbaacılık.

Ateşman, Ender. 1997. Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. TÖMER Dil Dergisi 58: 71-74.

Gala, Núria & Wilkens, Rodrigo (haz.). 2020. Proceedings of the LREC 2020 first workshop on Tools and Resources to Empower People with REAding DIfficulties (READI). Paris: European Language Resources Association.

PlainLanguage.gov. 2021. Plain Writing Act of 2010. Erişim tarihi: 20 Ağustos 2021. https://www.plainlanguage.gov/law/

Anahtar sözcükler: Okunabilirlik, anlaşılabilirlik, evrensel tasarım, yalın Türkçe

[S 14] "Ebeveynlerin Perspektifinden Engellilik Odağında Türkiye'de Kapsayıcı Eğitim"

Dr. Ayşe BEYAZOVA[1], Melike ERGUN YILMAZ[1], Melisa SORAN[1]
[1]İstanbul Bilgi Üniversitesi, SEÇBİR - Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Ebeveynlerin kapsayıcı eğitime ilişkin tutumlarını araştırmak ve tutumlarını etkileyen değişkenleri bulmak engelli çocukların içerilmesi açısından kritik önemdedir. Çünkü ebeveynlerin düşünceleri, tutumları ve eğitime katılımı kapsayıcı eğitime ilişkin dönüşüm ve uygulama sürecinde etkilidir. Ebeveynler ayrıştırılmış eğitime değil kapsayıcı eğitime taraf olduğunda okul ortamında, eğitim materyallerinde, stratejilerde bu yönde değişiklik talep edebilirler. Kapsayıcı eğitime ilişkin tutumları olumlu olduğunda, öğretmenler ve diğer okul personeli içermeyi gerçekleştirmeye daha istekli olur. Ayrıca ebeveynler çocuklarının sosyalizasyonunu sağlayarak kapsayıcı programların başarısına katkıda bulunabilirler. Ebeveyn tutumları çocukların akranlarıyla olumlu etkileşim kurmasında önemli rol oynar.

Bu gerekçelerle yola çıkan ebeveynlerin perspektifinden engellilik odağında Türkiye'de kapsayıcı eğitim araştırmasının amacı, ebeveynlerin kapsayıcı eğitim ve engellilik algısını ile bu algının eğitimde kapsayıcılığın sağlanmasındaki etkisini değerlendirmek; engelli çocukların eğitime katılım deneyimlerini, bu bağlamda veli-öğretmen işbirliğine ilişkin mevcut ve potansiyel araç ve yöntemleri araştırmaktır. 2019 yılında İstanbul'da, Şişli ve Gaziosmanpaşa ilçelerindeki iki ayrı ilkokulda nitel yöntemle yürütülen araştırmada odak gruplar ve yüz yüze görüşmelerle 39 ebeveyne ulaşılmıştır. Tanısı bulunsun veya bulunmasın, araştırmaya katılan 39 ebeveynin 65 çocuğunun 14'ünün engelli tanısı bulunmaktadır ancak henüz tanı almayan özel gereksinimli çocuklarla birlikte bu sayı 21'dir. Araştırmaya katılan ebeveynler arasında 10 baba, 29 anne yer almaktadır.

Yürütülen çalışma ebeveynlerin engelliliğe, engelli çocuklara ve genel olarak çocuklara ilişkin algılarının güçlendirici ve hak temelli dönüşümüne ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur. Ebeveynlerin engelliliğe ilişkin algısının ortopedik engelliliği aşarak, tüm engel gruplarını kapsayacak şekilde

genişlemesi; engelliliği 'aşağı görme', 'ceza' gibi algılama, engelli olmadığı için 'şükretme' veya engellilere yönelik 'acıma' ve 'koruma' temelli yaklaşımlarının dönüşmesi; 'normal' kavramı sorgulanarak bakış açılarında esneklik sağlanması önemli ihtiyaçlar olarak ortaya çıkmıştır. Engelliliğe ve çocuklara ilişkin bakış açılarını sorgulama ve mevcut algılarını daha hak temelli bir yere taşımanın yanı sıra ebeveynlerin engelliliğe, engellilik türlerine, kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine, özel eğitime ve eğitimde kapsayıcılığa ilişkin bilgi ve farkındalıklarını artırmaya da ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Çok az sayıda ebeveyn engelliliğin 'doğal' olduğunu ve sadece bir 'farklılık', 'çeşitlilik' olduğunu vurgulamıştır. Çalışmaya katılan ebeveynler genel olarak tüm çocukların bir arada eğitim almasından yana olduklarını belirtseler de kapsayıcı eğitime ilişkin çeşitli kaygıları bulunduğunu da ortaya koymuşlardır.

Ebeveynlerin Perspektifinden Engellilik Odağında Türkiye'de Kapsayıcı Eğitim Araştırması, engelli çocuğu bulunan ya da bulunmayan çocukların okul deneyimlerini ebeveynlerinin perspektifinden ortaya koyarken, ebeveynlerinin kapsayıcı eğitime dair bakış açılarına odaklanan nitel bir çalışmadır. Çocukların ve ebeveynlerinin bu bağlamdaki deneyim ve yaklaşımlarını ortaya koymanın yanı sıra okulda kapsayıcılığı güçlendirmek üzere öğretmenle veli arasında kurulan iş birliğini artırmaya yönelik öneriler içermektedir. Eğitimin kapsayıcılığının artmasında veli-öğretmen iş birliğinin geliştirilmesinin yanı sıra veliler arası temas ve işbirliğinin artmasının da etkili olduğu çalışmaya katılan ebeveynlerin paylaşımlarından anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ebeveynlerin temas etmesini, etkileşime girmesini ve birbirinden öğrenmesini kolaylaştıracak mevcut ortamları etkinleştirmek ve yeni ortamlar yaratmak önemlidir. Çalışmada çocuklar için eğitimde kapsayıcılığı sağlamanın önemli bir koşulunun veliler için de kapsayıcılığı sağlamak olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Engellilik, kapsayıcı eğitim, ebeveyn

[S 15] "Farklı Meslek Gruplarındaki Üniversite Öğrencilerinin Engelli Bireylere Bakış Açıları ve Farkındalıkları"

Nazlı ŞAVLAK[1], Tilbe CEREN BOZKURT[1], Berk GENÇ[1], Reşat GÖL[1], Çağdaş IŞIKLAR[1], Demet TEKİN[1], Anıl TOSUN[1]

[1]Fenerbahçe Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Normal bir kişinin bireysel ya da sosyal yaşantısında kendi kendine yapması gereken işleri, kalıtımsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayışı engellilik olarak ifade edilir. Bilişsel, gelişimsel, entelektüel, zihinsel, fiziksel, duyusal veya birden çok faktörün kombinasyonu ile oluşan bu engellere sahip kişiler de engelli olarak tanımlanır. Engelli bireylerin sorunlarının, ihtiyaçlarının, haklarının biliniyor ve karşılanıyor olması tüm toplumu iyileştirici ve geliştirici bir uygulamadır. Bu bağlamda toplumun engelli bireylere bakışının ve farkındalığının ortaya konması ve eksikliklerin belirtilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Fenerbahçe Üniversitesi öğrencilerinin engelli bireylere karşı olan bakış açılarını ve farkındalıklarını koymaktır. Fenerbahçe Üniversitesi'nden rastgele yöntemle seçilen öğrenciler çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Yaşları 18-22 arasında olan 249 kişiye (115 kadın-134 erkek) 22 sorudan oluşan, içerisinde demografik verilerin ve engellilere dair bakış açısı ve farkındalığı ortaya koyacak soruların yer aldığı bir anket uygulanmıştır. Anketteki sorular, engelli bireylerle uzun süre çalışmış, teorik ve klinik bilgisi olan eğitimciler tarafından seçilmiştir. Veriler SPSS 25.0 programıyla analiz edilmiştir. Analizler sonrasında Fenerbahçe Üniversitesi fakülteleri öğrencilerinin engelli bireylere bakış açıları ve farkındalıklarını sorgulayan bazı sorularda istatistiksel olarak farklılıklar ortaya konulmuştur. Engellilerin bireysel, toplumsal ve sosyal hakları konusunda bilgi sahibi olup olmadıklarını sorusuna Mühendislik ve Mimarlık, İletişim ve İktisadi-İdari Bilimler Fakülteleri öğrencilerinin diğer fakültelere göre daha az bilgi sahibi olduklarını düşündükleri bilgisi ortaya konulmuştur. Mesleklerinin bir engelliye fayda sağlayıp sağlamayacağı sorusuna İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri %37.5 oranında olumsuz bir yanıt vermiş ve diğer fakülte

öğrencileriyle aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya konulmuştur ($p<0.05$). Bir engellinin kendi mesleklerini icra edip edemeyeceği sorusuna Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri olumsuz yanıt vererek diğer fakülte öğrencileri ile istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olduklarını gösterilmiştir. Devletin yeterli yardımı yaptığı sorusuna Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri %34.2'sinin olumlu yanıt verirken diğer fakülte öğrencilerinin olumsuz yanıt verdiği analiz edilmiştir. Doğum öncesinde-esnasında alınacak önlemler konusunda bilgi sahibi olma sorusuna Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %46'sı olumlu bir yanıt verirken diğer fakülte öğrencilerinin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündükleri bilgisi ortaya konulmuştur. Fenerbahçe Üniversitesi'nde farklı fakültelerde eğitim alan öğrencilerin verdiği cevaplar arasındaki farklılıkların eğitim aldıkları disiplinlerin engelli bireylerle olan ilişkilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu farklılıklar göz önüne alındığında, öğrenciler arasında bilgi seviyelerini arttırmak ve engellilere bakış açılarını ve farkındalıklarını olumlu yönde geliştirmek amacıyla yeni dersler ilave edilmesi ve fakülteler arasında engelliliğe dair ortak projelerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Farkındalık, Bakış Açısı

5. Oturum

[S 16] **"Engelli Çocuklarda Oral Sağlık"**

Dr. Büşra KARADUMAN[1], Doç. Dr. Mine KORUYUCU[1]
[1]İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Pedodonti Anabilim Dalı

Engelli çocuklarda artmış oranda diş çürükleri, dişeti hastalıkları, şekil bozuklukları, diş eksiklikleri, eklem problemleri, bruksizm, erozyon, atrizyon, travmaya yatkınlık, ağız solunumu, dil itimi, salya akışı görülebilmektedir. Bu oral problemlerin daha sık görülmesinin nedenleri; ağız-diş yapısı, oral hijyen eksikliği, sağlık hizmetlerine ulaşımdaki güçlük, sahip oldukları engeller, tükettikleri besinler ve kullandıkları ilaçlar olabilmektedir. Aileler çocuklarının diğer tıbbi problemlerine odaklandıkları için çocuklarının oral sağlığını ihmal edebilmektedir. Özel sağlık bakımına ihtiyacı olan çocukların oral sağlıklarının ihmal edilerek genel sağlık durumlarını tehlikeye sokmamaları için ailelerinin veya bakıcılarının bu konuda özellikle eğitilmeleri oldukça önemlidir. Ebeveynler öncelikle çocuklarına iyi bir oral hijyen sağlamakla yükümlüdür. Motor iletiminde problem olması sebebiyle fırçalama yeteneğinin etkilendiği engelli bireylerde fırçalamayı yapan kişi için fırçalama tekniğinin basit ama aynı zamanda etkili olması istenmektedir. Bu nedenle genellikle iyi sonuçlar verdiği ve uygulaması kolay olduğu için horizantal fırçalama tekniği önerilmektedir. Bu teknikle dişler, yanaklar, dil ve dişetleri hafif yatay fırça hareketleriyle fırçalanmaktadır. Fırça kılları çok sayıda, naylon ve yumuşak özellikte olmalıdır. Fırçanın sap kısmının daha iyi tutulabilmesi için çeşitli özel modifikasyonlar yapılanların tercih edilmesi önerilmektedir. Elektrikli diş fırçaları etkili şekilde hijyeni sağlayabilmekte, çıkardığı titreşim ve gürültü ile de çocukta olumlu pekiştirme yaparak diş randevusuna hazırlığı kolaylaştırabilmektedir. Oral sağlığın korunmasında nonkaryojenik diyet oldukça önemlidir, fermente olabilen karbonhidrattan zengin diyet çürük riskini arttırmaktadır. Peynir, süt ve yoğurt gibi koruyucu gıdaların tüketilmesi önerilmektedir. Şeker tüketimi azaltılmalı ve yerine ksilitol kullanımı önerilebilmektedir. Çocuğun kullandığı bazı ilaçlar da oral sağlığını etkileyebilmekte; ağız kuruluğuna, dişeti büyümelerine sebep olabilmektedir. Bu konuda aile bilgilendirilmelidir. Engelli çocukların çürük riskini azaltmak için florür, CPP-ACP ve klorheksidin içerikli dental ürünlerin kullanılması önerilmektedir. Dişler, yaş aralığına uygun florürlü macunlarla günde iki kez fırçalanmalıdırlar. % 0.05 konsantrasyondaki florürlü gargaraların günlük kullanımı ağız hijyeni kötü ve çürüğü fazla olan çocuklarda önerilen bir rejimdir. Çürük riskine göre belirli aralıklarla diş hekimleri tarafından % 5 sodyum florür vernik uygulaması çürükten korumada yararlı olmaktadır. Okluzal çürük riskini azaltmak ve korumak için fissür örtücü uygulaması yapılmalıdır. Dolgu işlemi gereken durumlarda restorasyonun daha uzun ömürlü olabilmesi için kompozitin veya kompomerin yerine prefabrike zirkonyum veya paslanmaz çelik kuronların tercih edilmesi önerilmektedir. Travma riski yüksek olan engelli çocukların ağız koruyucular ile korunması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelime: Diş; engelli çocuklar; oral sağlık

[S 17] "Hastanede Yatan Zihinsel Engelli Çocuklar: Annelerin Perspektifinden"

Eyşan HANZADE UMAÇ
Koç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Amaç: Zihinsel engelli çocuğu hastanede yatarak sağlık hizmeti alan annelerin deneyimleri ve gereksinimlerine yönelik çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu çalışmanın amacı zihinsel engelli çocuğu hastanede yatarak tedavi alan annelerin karşılaştıkları güçlüklerin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

Yöntem: Veriler Ağustos-Aralık 2020 tarihleri arasında Qualtrics online veri toplama aracı kullanılarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında Sosyodemografik Bilgi Formu ve Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sağlık Hizmeti Deneyimleri Formu kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya toplamda 182 anne katılmıştır. Çalışmaya katılan annelerin %55.5'i 30-39 yaş aralığında ve %31.3'ü lisans eğitimine sahiptir. Çocuğunda down sendromu, otizm ve serebral palsi tanısı olan annelerin Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sağlık Hizmeti Deneyimleri formundan aldıkları toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve annelerin bu süreçte sağlık çalışanları ile iletişim kurmakta ve çocukları hakkında bilgi almakta zorlandıkları saptanmıştır.

Sonuç: Sağlık çalışanlarının engelli çocuk ve anneleri ile iletişim kurabilmeleri için gerekli eğitimsel bilgi ve beceri desteği sağlanmalıdır. Bu doğrultuda gerekli kurumsal, çevresel ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gereklidir.

[S 18] "Maske, Mesafe ve Hijyenin Ötesi: Engelli Bireyler Açısından COVİD 19"

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem SEMA SIRMA
Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

31 Aralık 2019 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan kentinde ortaya çıkan Yeni Koronavirüs (Covid-19) salgını Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde küresel salgın olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde ilk vakalar 10 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Bu tarihten itibaren dünya genelinde salgını kontrol altına alabilmek amacıyla ülkeler çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Alınan önlemler Covid-19'un yayılım hızını azaltarak vaka ve vefat sayılarını düşürmek, ekonomi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin aksamaması ve bireylerin gündelik yaşamlarına bir an önce kaldıkları yerden devam etmesine yöneliktir. Ülkemizde de salgından korunabilmek amacıyla öncelikle maske kullanımı, fiziksel mesafe ve kişisel hijyen kurallarına uymak tavsiye edilmiştir. Covid-19 bireylere sevdiklerini kaybetme riskinin yanı sıra işini kaybetme, eğitim alamama gibi riskleri de beraberinde getirmiştir. Ayrıca salgın bireyleri sosyo demografik açıdan (yaş, cinsiyet, yaşanılan bölgenin gelişmişlik düzeyi, etnik köken), sosyo- ekonomik açıdan (meslek, iş, çalışma koşulları) bağlamında farklı düzeyde etkilemenin yanı sıra bireylerin 'engellilik durumları' ve 'engel' türlerine göre de farklı etkilemektedir. Bu noktada salgın sürecinde engelli bireylerin yaşamında meydana gelen değişimlere ek olarak salgın sonrasında meydana gelebilecek sorunları önleyebilmek amacıyla farklı disiplinlerin bakış açısıyla geliştirilecek araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bildiride sosyolojik anlama çabası ile güncel literatürden hareketle Covid -19 sürecine dair engelli bireylere yönelik geliştirilen bilgilendirme metinlerinin ve yönetmeliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Engellilik, engellenme, eşitsizlikler, covid-19

[S 19] "COVİD 19 Pandemisinde Yükseköğretim Pratiklerinin Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Değerlendirilmesi"

Ayşegül R. AKSOY
Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Dünya çapında veya çok geniş bir alanda meydana gelen, uluslararası sınırları aşan ve genellikle çok sayıda insanı etkileyen bir salgın olarak tanımlanan COVID-19 pandemisinin başlamasıyla birlikte çokça duyduğumuz uzaktan eğitim ve çevrimiçi eğitim kavramları her ne kadar zaman zaman birbirinin yerine de kullanılsa aslında tamamen farklı eğitim biçimleri olup tarihleri de birbirinden farklı zamanlara

kadar gitmektedir. 1700'lü yıllara kadar giden ve mektupla öğretim biçiminde başlayan uzaktan eğitim yöntemleri de zaman içinde gelişen teknolojinin yardımıyla farklı eğitim araç ve ihtiyaçlarının doğmasıyla değişiklik göstermiştir (Kırık, 2016). Bu araştırma, 21. yüzyılın teknolojisi, yeni eğitim anlayışı ve pandemi gibi olağanüstü koşulların eğitimde zaman ve mekanı yeniden sorgulatmasının yanı sıra söylemde "kapsayıcı" olma iddiasındaki "yeni normal" pratiğinin inşasında herkes için "kapsayıcı/bütünleşik eğitim" (inclusive education) anlayışıyla engelli öğrencilerin eğitim ortamlarına ne kadar dahil olabildiği, ders materyallerinin, içeriklerinin, kullanılan çevrimiçi platformların ne kadar erişilebilir olduğu gibi sorular bakımından Türkiye'deki 10 Araştırma Üniversitesi'ni uzaktan eğitim ve çevrimiçi eğitim süreçlerini kapsayıcı/ bütünleşik eğitim ve erişilebilirlik özellikleri bakımından incelemektedir. Çalışmada 10 araştırma üniversitenin kurumsal web sayfalarının, COVID-19 bilgilendirme sayfalarının ve engelli birimleri web sayfalarında yer alan temel kavramların tanımlanması ve ilişkiselliklerinin haritalandırılması için "a) kurumsal anasayfada COVID-19 ile ilgili bilgilendirme, b) COVID-19 sayfasında kapsayıcı eğitim ile ilgili düzenleme, c) uzaktan eğitim birimlerinde kapsayıcı eğitim ile ilgili bilgilendirme, d) engelsiz üniversite birimi sayfasında kapsayıcı eğitim ile ilgili bilgilendirme var mı?" temel başlıklar bakımından değerlendirmesi yapıldı. Bu bağlamda, Türkiye'de önlisans, lisans ve yükseklisans eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında örgün, açık ve uzaktan olmak üzere eğitim alan yaklaşık 8 milyon öğrencinin 47.751'ini bir engel ile yaşayan öğrenciler oluşturmasına (YÖK, 2018-2019 istatistikleri) rağmen ilgili düzenlemeler konusunda kapsayıcılık yaklaşımının pratik uygulamalara yansımadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, kapsayıcı eğitim, uzaktan eğitim, çevrimiçi eğitim, yükseköğretim